СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 235. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 10-го жовтня 1938. No. 235. Jersey City, N. J., Monday, October 10, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РУЗВЕЛТ ПЛЯНУЄ КАМПАНІЮ ПРОТИ ШПИГУНІВ

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — Президент Рузвелт відбув тут кілька конференцій з ріжними федеральними урядниками в справі загально-краєвої кампанії федерального уряду проти аґентів чужинецьких урядів.

Президент дав до зрозуміння ґазетярам, що федеральний уряд добре свідомий того, що в Злучених Державах розтягнули свої сіті шпигуни ріжних заграничних урядів та що федеральний уряд збирається повести проти них живу акцію. Президент робив виразну ріжницю між тими, що ведуть тут пропаганду для чужих урядів, та тими, що слідкують за військовими тайнами.

АМЕРИКА ДОПОМИНАЄТЬСЯ ЗА АМЕРИКАНСЬКИХ ЖИДІВ В ІТАЛІЇ.

ВАШИНГТОН. — Американський уряд приказав Вилйемові Филипсові, американському амбасадорові в Римі, передати італійському урядові ноту, в котрій американський уряд домагається від Італії не примінювати постанов нових декретів до тих жидів, що мають американське громадянство.

Натяк ноти на те, що Злучені Держави дають в Америці захорону всім італійцям, пояснюють як загрозу відплати.

Число американських жидів в Італії подають на 200 осіб.

АВТОМОБІЛЬНИЙ СТРАЙК ЗА ЗНИЖЕННЯ ЧАСУ ПРАЦІ.

ДІТРОЙТ (Мішіґен). — Комітет Промислової Організації зарядив страйк 15,000 робітників автомобільних фабрик Крайслера, щоб добитися обниження тижня праці до 32 годин.

Робітники піднесли це домагання, щоб дати можливість заробку безробітним.

ДОМАГАЮТЬСЯ ЗГОДИ В ЮНІЯХ.

ГЮСТОН (Тексас). — Д. Д. Тобин, президент юнії візників, почав на річній конвенції Американської Федерації Праці кампанію за те, щоб Американська Федерація Праці сама почала кроки, щоби погодитися з Комітетом Промислової Організації.

На конвенції далі виступали провідники ріжних юній з нападами на федеральні ради робітничих відносин за те, що вони, мовляв, фаворитують Комітет Промислової Організації проти Федерації Праці.

ГУРАҐАН НА ФИЛИПІНСЬКИХ ОСТРОВАХ.

МАНІЛЯ. — У четвер навістив центральні острови Филипінської ґрупи сильний гураґан. Багато людей утопилося в зібраних водах рік і потоків. Знайдено вже 18 трупів.

АМБАСАДОР ЗАКЛИКАЄ ДО БОРОТЬБИ ПРОТИ ПРОПАҐАНДИ.

МЕКСИКО. — Американський амбасадор Деніелс виголосив тут перед міжнародньою конвенцією промову, в котрій закликав краї латинської Америки до виступу проти пропаґанди ріжних європейських напрямків. Він заявився за порозуміння всіх держав американського континенту проти європейських пропаґанд.

ВИБУХ НА КОРАБЛІ.

ФОРТ ЛОДЕРДЕЙЛ (Флорида). — Сюди привезено 33 особи, що їх урятовано з нафтового корабля „Булок", на котрому скоївся вибух. Від вибуху згинули на місці 3 моряки. Ті, що осталися в живих, утекли на море в запасній лодці. Їх знайшов на морю корабель прибережної сторожі.

КОРАБЕЛЬНА ЛІНІЯ ПОЧИНАЄ НОВУ ПЕРЕВОЗОВУ ПОЛІТИКУ.

НЮ ЙОРК. — У пятницю приїхав до цього порту „Нордам", новий корабель Голяндсько-Американської Лінії.

Корабель є зовсім нового типу: є це комбінація товарового й пасажирського корабля. Корабель не великий: усього 10,00 тон. Може взяти лише 125 пасажирів. Всі пасажири їдуть одною, туристичною, клясою. Він не скорий.

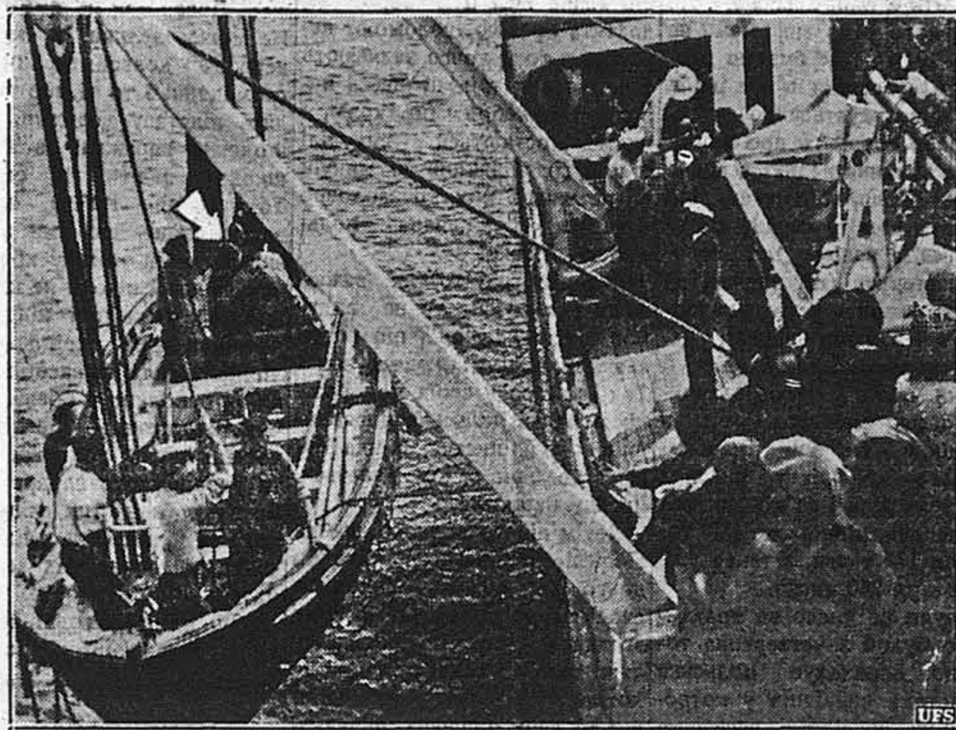
Власники думають, що такі кораблі економічніші від морських великанів, та що до них належить будучність. Підприємство будує подібних кораблів більше.

ДЮИ ПОЧИНАЄ РАДІОВУ КАМПАНІЮ.

НЮ ЙОРК. — Томас Е. Дюі, републиканський кандидат на уряд стейтового губернатора, почав свою виборчу кампанію радіовою промовою, в котрій закликав виборців до боротьби проти політичної машинерії О'Конела в Олбані.

ВЕЛИЧАЮТЬ ПОЛЬСЬКИХ ГЕРОЇВ.

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — Губернатор Лімен проголосив у цьому стейті день 11. жовтня Днем Пуляского, а день 13. жовтня Днем Косцюшка.

РЯТУВАННЯ НА ПОВНОМУ МОРІ.

„Жінка за чердаком!" — роздався крик на чердаку корабля „Дойтшлянд" з Гамбурсько-американської Лінії, коли цей корабель був недавно на середині Атлянтійського океану. Вмить машини здержали корабель. Спущено на воду рятунковий човен. І за кілька хвилин витягнули з води панію Марту Бах, 36-літню мешканку ілінойського міста Гобард Вудс. Корабельний лікар каже, що вона була хора й у гарячці скочила з вікна своєї каюти. Вона показана на світлині білою стрілкою.

ВІДДАЮТЬ МЕДАЛІ.

Кількадесять чехів у Кліведі, Огайо, що були колись членами чеських леґіонів і дістали за це медалі від аліянтських урядів, звернули відзначення. Союз Чехословацьких Леґіонарів закликає всіх членів звернути такі медалі як протест проти „зради" Чехословаччини аліянтами.

ЛІКВІДУЮТЬ ЖИДІВСЬКУ КОЛЬОНІЗАЦІЮ.

„Известия" з 5. 9. подають, що в Москві ліквідують відділ жидівської американської організації „Аґроджойнт", яка ставила собі ціллю скольонізувати Україну жидами з цілого світу. На той експеримент, як це відомо з інших джерел, видали жиди з Америки 18 мілїонів долярів. Ті гроші забрала Москва і дала жидам землю в Україні. Жиди почали були господарювати на тій землі, але потім мусіли уступити перед розлюченим українським селянством. Тепер ціла кольонізація зліквідована. Наслідки той праці такі: жиди стратили гроші і допомогли тим большевикам; велика скількість жидів погибла з рук українських селян; багато українських селян погинуло за ворожість до жидів у льохах чека і на засланні; багато жидівського майна спалено в Україні; жиди, що приїхали в Україну, осталися в ній і панують над українським народом як комісарі, і т. п.

СТРАЙК ҐАЗЕТЯРІВ.

Через страйк ґазетярів, що належать до Американської Ґазетярської Ґільди, у Вилкс Бері, Пенсилвенія, перестали виходити 4 місцеві ґазети, а саме 3 щоденні та одна тижнева.

Шофери вантажних авт до розвозу ґазет теж застрайкували для піддержання страйкуючих редакційних робітників. За страйк заявилися теж місцеві відділи майнерської юнії.

БЕНЕШ ЗАПРОШЕНИЙ НА ПРОФЕСУРУ.

Заряд університету Бравна в Провіденсі, Род Айленд, запросив д-ра Едварда Бенеша, бувшого президента Чехословаччини, на професора. Бенеш мав би викладати про міжнародні відносини.

САБОТАЖ ХЛІБОЗАГОТОВКИ.

„Комсомолець України" з 4. 9. подає, що ЦК компартії України занявся спеціяльно справою зниження врожаю у варвинському районі чернигівської области. Районні керівники санкціонували зниження врожаю і перенесення колхозів до нижчих груп урожайности. МТС запізно доручив колхозам рахунки за працю тракторів. Район дав лише 36% хлібозаготовки, 24% натуроплати МТС, а позички зерна навіть не думає звертати. ЦК рішив виправити всі „помилки" та стягти з населення більше хліба, як вродило. Видано строгий наказ зараз же виконати пляни та стягнути навіть хліб з присадибних участків землі колхозників та одноосібників. Усіх, що гальмують виконання плянів, притягають до відповідальности. Дотеперішніх районних керівників усунено з праці.

ДИВЕРСІЙНА ҐРУПА В УМАНІ.

„Комсомолець України" з 3. 9. подає, що в уманському районі довший час працювала диверсійна ґрупа, яка виконала 8 нападів на майно і вбила 14 людей. До ґрупи належали розкулачені селяни. Керівниками ґрупи були Магдій і Грабовський. Тепер відбувається суд.

ЗГОРІЛИ ПЕРЕГОНОВІ КОНІ.

У Франції в місці годівлі коней Норт недалеко Нант у пожежі згинуло 12 перегонових коней вартости 2,000,000 франків.

АРЕШТОВАНИЙ ЗА СВОГО ЛЬВА.

Джозефа Добиша у Вайлдвуді, Ню Джерзі, котрого лев вирвався з його клітки й убив людину, поставлять на суд за вбивство людини. Його арештовано й випущено на волю по зложенні кавції в сумі 3,000 долярів.

ПЕРЕПИС НАСЕЛЕННЯ.

„Известия" з 6. 9. пишуть: Перепис населення має відобразити в цифрах світово-історичну побіду соціялізму. Тепер при переписі буде працювати коло 400,000 перевірених політично людей (у 1937 році було понад 1 мілїон неперевірених). Заповнювати наперед переписні лісти не можна. По переведенні спису буде контроля і виявнювання, чи все правильно повписувано; у випадку неправильности будуть зміняти. Будуть зважати на ворогів народу, щоб ті не аґітували проти перепису та не намовляли давати фальшиві дані.

СРУЛЬ МІХЕЛЬ МАЄ КЛОПІТ.

У Кишиневі (Басарабія) судили Сруля Міхеля, який був міністром промислу й торговлі в уряді генерала Павла Скоропадського. Перед большевиками втік Сруль Міхель, що міністром був під назвищем Сергій Гутнік, до Румунії, де жив також як Сергій Гутнік. Тепер поставили його перед суд за зміну назвища й неправне румунське громадянство. Суд присудив Гутнікові Міхельові 6 місяців вязниці і втрату румунського громадянства.

ТРАГІЧНА СМЕРТЬ ТРЬОХ ТУРИСТІВ.

Три італійські альпіністи, що сходили з гори Жорас у масиві Мон-Блян, упали в пропасть і згинули.

ГРІМ СПАЛИВ ГРОШІ В КИШЕНІ СЕЛЯНИНА.

В Скалі коло Олькуша під час бурі грім ударив у дім В. Ґльонка. В сурдуті селянина згоріло 700 зл., а сам селянин вийшов ціло.

ТОРГИ ЗА ЗАКАРПАТТЯ

БУДАПЕШТ. — Мадярський уряд заявив, що переговори між Чехословаччиною й Мадярщиною відносно віддачі мадярських округів, а також відносно справи Закарпатської України, розпічнуться безпроволочно. Головою чехословацької делеґації буде новоіменований словацький премієр, д-р Тісо, а головою мадярської делеґації буде міністер Каня. Переговори розпічнуться в пограничнім містечку Комаром.

Вкупі з тим мадярська преса розпочала широку пропаганду за те, щоб не лиш дістати назад мадярські округи, але щоб у Закарпатській Україні перевести плебісцит. Мадяри переконані, що мешканці Закарпаття незадоволені з теперішнього стану до тої міри, що згодяться вернутись назад до Мадярщини. В тому відношенні мадяри дістали повну згоду й обіцянку підержки з боку Польщі. Мадярський уряд звернувся до Румунії з пропозицією дістати від неї піддержку в справі захоплення Закарпаття за ціну полагодження дотеперішніх мадярсько-румунських спорів. Мадярські ґазети широко розписуються про новоосягнену словацьку автономію й кажуть, що та автономія не є важна, бо словаки не мали нагоди висказатися самі в тій справі. Отож, на думку мадярів, також у Словаччині мусить іще бути переведений плебісцит.

СЛОВАЦЬКИЙ УРЯД КЛИЧЕ ДО СПОКОЮ.

ЧІЛАНА (Словаччина). — Словацький уряд видав заклик до населення, щоб воно поводилося спокійно і щоб тихо справляло свята незалежности, бо всякі неспокої і заколоти можуть бути використані як притока до чужої інтервенції. Новий словацький премієр, д-р Тісо, є римо-католицьким священиком. Він виголосив до словаків промову, в якій закликав їх до спокою. Він сказав, що всі словацькі партії погодилися на нову автономію, яка буде така широка, що майже означатиме самостійність.

ВІДОЗВА СИРОВОГО ДО НАСЕЛЕННЯ Й АРМІЇ.

ПРАГА. — Чеський премієр Сирови видав до армії відозву, в якій закликає її, щоб заховала повний спокій і не далася нікому спровокувати до спротиву німецькій армії. Бо всякий спротив, чи якийнебудь заколот може викликати ще страшніший стан, ніж панує тепер. Сирови ще раз підчеркнув, що тепер чехословацька держава буде побудована на інших основах, а саме на рівності трьох народів: чехів, словаків і закарпатських русинів.

ЮГОСЛАВІЯ ПРОТИ МАДЯРЩИНИ.

БІЛГОРОД. — Югославський уряд спротивився тому, щоб мадяри захоплювали Закарпатську Україну. Він сказав мадярам, що вони не мають ніякого права до Закарпаття, бо там мешкають не-мадяри. А замісць захоплювати інші національності, мадяри повинні упорядкувати свої внутрішні меншинні справи.

НІМЦІ ДІСТАЛИ БІЛЬШЕ ТЕРИТОРІЇ, НІЖ У ҐОДЕСБЕРҐУ.

ПРАГА. — Чехи нарікають, що німці тепер захоплюють більше територій, ніж ті, що їх Гітлер домагався в Ґодесберґу, а проти чого рішуче запротестував Чеймберлин. Німці ставлять домагання до всіх німецьких територій, що мають 51% німецького населення. Рівночасно хочуть, щоб ті острови, в яких є більшість німців, були получені з чисто чеськими околицями і прилучені до Німеччини.

ЕКОНОМІЧНА ЕКСПАНЗІЯ НІМЦІВ.

АНКАРА (Туреччина). — Німецький міністер Функ, який тепер перебуває в Туреччині, заключив в імені свого уряду торговельний договір з турками. На основі того договору Німеччина дає туркам 150 мілїонів марок кредиту, а також годиться приймати беззастережно всі турецькі продукти. Приблизно в тім часі також англійці хотіли осягнути те саме, але їх випередили німці. Цей торговельний договір має також політичне значіння, бо ним Туреччина входить у круг німецьких впливів.

ФРАНЦІЯ ХОЧЕ ПРИЗНАТИ ҐЕН. ФРАНКА.

ПАРИЖ. — Міністер закордонних справ, Боне, заявив, що коли Мусоліні відтягне свої війська з Еспанії, то Франція пішле свого представника до ґен. Франка і признає його уряд.

РОЗСТРІЛИ В СОВЄТАХ.

МОСКВА. — Совєтська влада далі зводить розпучливу боротьбу з так званими „саботажниками". Цей раз влада розстрілила в Новосибірську 15 осіб зпоміж місцевої адміністрації за те, що вони саботували хліборобство, затроювали зерно і т. п.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc,
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧОМУ ЗАКАРПАТСЬКА УКРАЇНА?

Поважний нюйорський щоденник „Геральд Трибюн" помістив 5-го жовтня статтю під заголовком "Why Ruthenia?", в котрій кидає світло на питання, що певно мусіло виринути в голові неодної політично думаючої людини: чому саме присвячує світ стільки уваги розмірно невеликій країні, якою без сумніву є Закарпатська Україна. „Гералд Трибюн" пише:

„Польща, як доносять, добивається відступлення Мадярщині тієї округи Чехословаччини, що звісна під назвою Руси (Ruthenia). Це далоб Мадярщині й Польщі спільну границю, а Мадярщині далоб контролю над одним з доступів до Росії через Басарабію (що нині знаходиться під владою Румунії).

„Якби ця вістка не мала піддержки в Мадярщині, то вона навіть не заслугувалаб на поважну увагу; але так сталося, що приязнь до Польщі була здавна основною точкою в заграничній політиці Мадярщини, а мадяри раді би висилати товари через Польщу, що вони моглиб робити, якби дістали в свої руки Русь, через котру ведуть на північ три залізниці. Якби в додатку до цього Мадярщина ще дістати ті округи Словаччини, в котрих переважають мадяри, то зо Словаччини малощо лишилось би поза довгий, вузький пас гір, котрого переважна частина надається хіба на лісоводство.

„Як це сталося, що Польща не зажадала Руси для себе, є подекуди загадкою в тих часах, коли кожна держава домагається всього, що може легко дістати. Щоправда, в тому краю нема поляків; алеж він має лише дуже небагато мадярів. Населення краю переважно руське (Ruthenian). Як таке, воно дуже зближене до українців. Можна припускати, що, боячися повстання української держави під німецьким зверхництвом, котра то держава певно зажадала би принаймні частини тої території, що нині є під Польщею, вірить, що, завівши Мадярщину в ситуацію, вона зможе тим лекше здержувати німецькі амбіції. амбіції.

„Докладні подробиці, щодо причин і цілей такого пляну мають менше значіння для нас, що знаходимося від того краю далеко, ніж має факт, що цей плян є ще одним показником, що з багатьох боків підносяться невідпорні домагання переробити зміни в мапі середущої й східньої Европи. Русь є лиш одним інцидентом, але й ілюстрацією. А як ілюстрація, вона вказує, що незадовго буде в тій частині світу нова боротьба за потугу, котра може втягнути багато держав".

Зо статті виходить ясно, що навіть невеличкою країною, положеною в такому стратеґічному місці, мусить цікавитися кожна політично думаюча людина навіть у далекій Америці.

ЛІТОПИС ОСТАННІХ ДНІВ

Притиснений з усіх боків, уряд Чехословаччини видвигнув був для рятунку держави плян т. зв. „нумер 4". Щоби представити перед світом велику уступку державних керманичів та трохи підкріпити чехів, президент чеської республики, Бенеш, виголосив через радіо промову, а в ній м. і. сказав, що „національне питання стоїть рубом у цілій Европі" та ще й страшив, що Чехословаччина не остання: „Такі самі клопоти будуть мати й інші держави". Не знати, кого саме він мав на думці. Та в це не будемо входити. Але всетаки в нас нарід дуже прислухується до того, що тепер говорять про національне питання великі державні мужі більших держав, що говорить про ту справу світова преса, а навіть, що говорять і пишуть самі поляки, як то вони сварять чехів, що підступом і зрадою забрали частину польської землі. Бо й поляки мають у Чехословаччині польську меншість, що з хвилиною вибуху німецько-чеського конфлікту числила 120 тисяч душ і за кілька днів зросла непомірно: до 150 тисяч, до 175 тисяч, а тепер уже до поверх 200 тисяч.

Беручи це число за правдиве, то булоб з четвертина того, що нараховує польська статистика українців у котромунебудь воєвідстві, заселеному українцями. Але воно й не трудно мати нам стільки українців, коли згідно з польськими пресовими джерелами вони творяться не тільки так, як у славному вже Чижикові під Львовом, де римо-католики перейшли на греко-католицизм, але й тим способом, що українські отці-парохи масово перемінювали назвища „скі" на „ський", „цкі" на „цький", „іч" на „ич" і т. п. Недавно, наприклад, писала одна польська ґазета, що „часто цілі села в той спосіб зрущені"; що „в Богородчанах (напр.) у метрикальних книгах 80% польських душ перехрещених". Тому не диво, що адміністраційна влада таких „метрикальних урядників" карає, хоч суди по переведеній розправі не хотять признати добрих намірів адміністрації і при відкликах — парохів звільнюють.

А тимчасом — пише інший польський часопис — „польське громадянство стоїть культурно й господарсько вище від українського громадянства і тому то те польське громадянство виявляє притягаючий вплив на всіх тих, що себе означують „тутешніми". Ми є свідками, як ті люди віднаходять у собі польськість, що виявляє себе, що не заникла, тільки була приспана". Ці „тутешні" то головно на Поліссі; там, де робучий день треває 12—14 годин, де чоловік заробляє 1 зл., а жінка 80 сотиків денно і де цей заробіток платять травою, соломою, деревом, а то й довго залягають з виплатою; там, де ввесь нарід іде на жебри по краю, а вдома остаються вихуділі старці, де поживою є мякуш очеретини. В них то головно озвалася приспана польськість. Аякже!

А це, що нібито так важко жити поліщукам, то не видумав ніякий „русин", що готов завжди кричати: „кривда нам". Так описала у своїх подорожніх оглядах польська письменниця і публіцистка, Ванда Васілевска. Тим разом, здається, правду написала.

Автім нічого дивного, що на Поліссі селянські робітники довго не можуть виходити своєї заробітчини. От у тому згаданому вже Чижикові селяни також з такої причини не хотіли піти цього року скорше до двох місцевих фільварків на жнива, але казали: виж нім наперед своє, бо хто зна, коли двір заплатить. Але такий поступок оцінив львівський староста як зріст „деструктивних протипольських настроїв" і це було одною з причин, що розвязав місцевий кружок „Рідної Школи" і читальню „Просвіти". Видно, що український хлоп деколи призабуває, що панщину в польських панів скасувала Австрія, якої вже на світі нема... Бо у польсько - українських відносинах треба особливо строго придержуватися леґалізму. І то по обох сторонах. „З одного боку — пише розуміючий ті відносини „Век Нови" з 2. IX. — треба рішучо винищити всякі спроби теруру українських екстремістів у відношенні до українців, що бажають порозуміння з польським громадянством, та у відношенні до поляків, що замешкують Малопольщу (східню Галичину), а з другого боку мусимо строго держатися леґальности у всьому діянні публичних чинників у відношенні до українського громадянства". А вже найбільший притягаючий вплив до польщини буде тоді, коли адмінінстрація буде піддержувати „польське громадянство на областях національно-мішаних". Цією вимогою вже зовсім очевидно робиться кривду тій адміністрації, яка навіть дуже разячо піддержує те польське громадянство.

А щодо „терору", то інша польська ґазета („Слово Народове" з 6. IX.) виразно каже: „Довго так не може бути. Не може велика й могутня держава дозволити, щоб її громадяни, і то ті, що становлять підставу держави, були щоденно наражені на напади, шкоди й навіть на смерть". Тому то ця ґазета, яка на вступі пише, що „ми завжди задержували зимну кров і опанування й ніколи не кликали поліції", каже при кінці, що потрібна крім „скріплення поліційних сил і їх засобів діяння — особливо в обсязі слідчих доходжень — ще й ревізія дотеперішньої політики супроти українського сепаратизму". Бо загалом на тих східніх окраїнах „потрібне якнайстисліше зіспоєння тих земель з материком", говорив 20. 9. 1938 р. один із стовпів проурядової орґанізації „Табор Національного Обеднання" (ОЗН) на окружному зізді в Луцьку.

Був на тому зізді сам шеф ОЗН, ґен. Скварчиньскі. Він не накликав до найтіснішого „зіспоєння" українських земель, бо тим був би кинув якісь сумніви, що ті землі ще не є так зіспоєні. Як шеф, він сказав, що нераз у голову заходить, коли бачить, „як сильно і нерозлучно ті землі, як у давніх часах, так і сьогодні, звязані з Польщею". Найголовніша причина такої сполуки це та, що польський нарід завжди на тих землях боровсь, а це є „нерозірвальні вузли нашої вічної польської культурної місії, змагання, щоб нести думку культури і християнської релігії" (бо на сході, бачите, греко-католики і православні. — Авт.) Шеф тієї проурядової орґанізації сказав іще, що відношення поляків до „української руської людности є певне та ясне". „Не хочемо винародовлювати, тільки звязати з польською культурою, щоби з собою співділали". (Тому то треба було з початком вересня ц. р. скасувати у волинських школах науку української мови. — Авт.).

Так то стає і нам ще яснішою думка згриженого чеського президента Бенеша, що „національне питання стоїть рубом в Европі"; доки той руб не похитнеться.

Х.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА ПЕРЕД РОЗБОРОМ*)

Чехословаччина стоїть перед катастрофою пошматування на частини. Велика подібність заходить тут між тою чеською катастрофою і розбором Польщі з кінцем 18-го століття.

І Польщі не розібрано відразу, але ратами: 1772, 1793 і 1795 року. Чи і з Чехословаччиною так буде, не знати. Мабуть полишиться лише сама чисто чеська територія, а тоді не буде це вже „Чехословаччина", але „Чехія".

Дуже зручно і спритно будували великі політики Масарик і Бенеш свою державу, а хоч мали перед собою відстрашальний приклад. Австро-Угорщини, зложеної з девятьох національностей, а зачисливши до них і жидів, то з десятьох, то таки цілком свідомо зложили вони (Масарик і Бенеш) свою нову республику з шістьох національностей, а з жидами то з сімох.

Був це зліпак, який тим менше мав можливости держатися разом, що мав аж трьох сусідів — держав, що мали в Чехословаччині значне число своїх земляків: німці 3,500,000, мадяри 760,000, поляки 110,000.

Можна було передбачити, що ті сусіди скорше чи пізніш заінтересуються чинно тими своїми земляками і старатимуться прилучити заселені ними землі до своїх державних територій. Треба було, щоб у тій новій державі, Чехословаччині, запанувала справді величезна свобода і рівноуправнення і щоб у той спосіб ті національні меншини самі признали, що їм у Чехословаччині краще жиється, ніж би їм жилося в сусідніх, посвоячених з ними державах. Бачимо, це на прикладі Швайцарії, в котрій німці, французи й італійці навіть не думають про можливість прилучення своїх кантонів до Німеччини, зглядно до Франції чи Італії.

А в справі чехословацької республики заходить іще одна заковика: мадяри не лише домагаються звороту тих земель, що належать тепер до Чехословаччини, що є й справді заселені мадярами, але й тих, на котрих живуть українці і словаки, а котрі перед світовою війною належали до Мадярщини. Як бачимо, то апетити мадярів є дуже великі, а недавно заявив стоячий з ними в союзі Мусоліні, що відмовить усяких ґарантій для Чехословаччини, якщо всі питання, дотичні національностей, що входять у її склад, не будуть розвязані. Цей висказ італійського диктатора можнаб товкувати навіть у користь наших закарпатців, якби не це, що, поперше, Мусоліні занадто звязаний з Німеччиною, а вона знову дуже ціпко з Мадярщиною, а подруге, що наші браття закарпатські українці занадто вже малу, а радше ніякої пропаґанди не роблять на полі міжнародньої політики. Навіть між самими чехами є їх пропаґанда мінімальна, так, що про багато дуже важних фактів центральний празький уряд довідався доперва недавно від делеґації, яку (нарешті!) вислала до Праги Українська Центральна Рада з Ужгороду.

В усякому разі Чехословаччина не стала другою Швайцарією, хоч і могла. Занадто її уряд легковажив собі слабих українців, а зате числився зо своїми німцями, котрим дав був навіть дві міністерські теки. Але Закарпатська Україна не сусідувала з самостійною українською державою (якої тепер нема), коли німецькі краї (Судетщина) в Чехословаччині лежать безпосередньо при границі могутньої німецької держави.

Німцям у Чехословаччині жилося взагалі дуже гарно: німецька мова рівноуправнена з чеською, в судах на німецькій території відбувалися розправи німецькою мовою, три високі школи, кількасот народніх, виділових та середніх шкіл мали німці в Чехословаччині.

А хоча чехи є й досить прикрі при замарковуванні, що ось то вони є державною нацією, то відносини просто при допомозі парляменту ставали би чимраз краще унормовані. Та ось сусідня Німеччина почала збирати німецькі землі, а вже коли їй повелося зайняти Австрію без одного вистрілу, то очевидно зріс її апетит і на судетську землю в Чехословаччині. Отже партія Гітлера розпочалу могутню пропаґандну акцію між чеськими німцями, а грошей їй на ту ціль не бракувало. Автім пропаґанда має в Німеччині незвичайних мистців. І ось судетські німці почали домагатися спершу територіяльної автономії, а далі прилучення їх країни до німецького материка.

Заки цей допис зайде за океан, будуть уже шан. читачі з телеґрам знати, на чім стануло. А стане певно на прилученні бодай переважної частини судетської провінції до Німеччини.

Та буде це, так сказати, лише перше потягнення операційним ножем по чехословацькім тілі. Бо ось і інші потягнення готуються. Мадярський премієр Імреді, мадярський міністер заграничних справ Канія та шеф меншинного відділу Патакі полетіли літаком до Оберзальцберґу, щоб там обговорити з Гітлером та з його міністром заграничних справ, Рібентропом, справу віддання мадярам Словаччини і Закарпатської України.

Рівночасно реґент Мадярщини, Горті, поїхав на полювання до Штернберґу в Німеччині, як гість правої руки Гітлера, маршала Ґерінґа, та при тій нагоді обговорив ту саму справу. А польський посол у Берліні, Ліпскі, поїхав літаком до Гітлера в Берхтенсґадені, щоб обговорити справу тої пайки, яка припаде на Польщу при розборі Чехословаччини. А ту пайку усталило власне в останніх днях польське віче, яке відбулось перед ратушем у Львові та ухвалило, що заользанський Шлеськ та Спіш і Орава (тепер у складі Словаччини) мають прийти до Польщі. В тім же часі польський амбасадор Длуґошевскі був в італійського міністра заграничних справ, Чана, де також ту справу обговорено. За твором пок. Леона Васілевского п. з. „Склад народовосцьови паньств европейскіх", є в Чехословаччині 110 тисяч поляків. І їх землі певно припадуть Польщі.

Львівське „Діло" (ч. 209) пише про ті справи: „Дипльоматичні кроки польського уряду у столицях великодержав не лишають сумніву, що не скінчиться лише на відірванні областей судетських німців від Чехословаччини. Але що буде із нашим Закарпаттям? — Ось питання, що трівожить кожного українця, де він і не жив би".

А я скажу, що це не так.

Коли я в березні цього року вислав до Америки поклик до закарпатських (колись „угорських") українців, щоб готувалися до збройної оборони Рідного Краю від мадярів, то дістав відповідь, що той поклик годі оголошувати, бо „опінія" цьому противна.

А щож зробить тепер та славна „опінія", ті Союзи гр.-кат. братств, ті всі орґанізації Січові, Стрілецькі, визвольницькі та державницькі, коли небезпека є вже цілком очевидна? Чи і далі будуть байдужно дивитись, як їх рідним братам на Закарпатті знову закладатимуть на шию мадярське ярмо, чи може спамятаються ще в останній хвилині?

Д-р Кирило Трильовський.

*) Стаття була писана понад 2 тижні тому. — Ред.

Вячеслав Будзиновський.

ПРАКТИК

(Оповідання).

5)

— Деж той Пустовар? — Карабут спитав, — бо хоч знав місто, то про такий шинок ще не чув.

— То новий ресторан, — сказали йому. По тім боці міста. То ресторан в саді. Там грає музика. Столи для гостей стоять під деревами.

Карабут пішов до Пустовара. Суддя справді сидів за одним столом. Тепер Карабут не знав: присістися до стола судді, чи запросити його до свого стола? Порадився самого Пустовара. Цей пішов до судді і сказав:

— Помічник лісничого в Іванчиках, Карабут, хотів би щось панові судді розказати, та не знає, чи можна.

— А чомуж би не можна? Він мабуть хоче сказати мені, коли в їх лісах буде полювання. Де він? Як є тут, то нехай прийде до мого стола.

Суддя хотів бути для Карабута ввічливий, бо любив полювати і не любив з полювання вертатися без добичі. Котрий мисливий мав за собою Карабута, то й без добичі ніколи не вертався. Карабут знав, куди який звір ходить, отже, як хотів, міг туди справити мисливого, або на мисливого звіра нагнати. Карабут прийшов до стола, суддя рукою показав крісло. Коли Карабут сів, суддя спитав:

— Якуж новину приносите мені?

— Новину і річ таку стару, як старі Іванчики. Нині у нас празник.

— Вбили кого? — спитав суддя, бо він знав, які то бувають празники в тих Іванчиках.

— Різникові Янчикові зломили ногу.

— Жандарми вже пішли?

— Пусте жандарми. Я і Янчик просимо вас, пане суддя, щоби ви схотіли помогти нам.

— Я? Може я маю зреперувати поломану ногу? Може я маю приставити до арешту галабурдників, що ту ногу зломили? Чи жандарми вже мають котрого з них?

— Янчик лежить в хаті в ліжку і страшно стогне.

— Питаю, чи жандарми вже мають того галабурдника, що різникові зломив ногу?

— Цього я не знаю. Я жандармів не бачив; хто зломив ногу, не знаю.

— То чогож ви з тим прийшли до мене? Я гадав, що ви хочете сказати щось про полювання.

— Я й про полювання прийду сказати щось, як вже буду знати, коли те полювання буде. Вже моя голова в тім, щоби звір вліз під саму рушницю пана судді... Янчика нога страшно болить. Ми просили би, щоби пан суддя дали нам доброго лікаря від поломаних костей.

— Я? — суддя спитав, розсміявшися. — Я маю до роздачі лікарів, ще й спеціялістів до поломаних костей?

— Одного пан суддя мають. Саме такого, якого нам треба. Він добре захований у пана судді. Він під ключем.

— Не второпаю... Я маю лікаря, ще й під ключем?

— Він в арешті...

— В арешті нема жадного лікаря.

— Є! Саме тому в арешті, що він добрий лікар. До поломаних костей нема ліпшого, як наш Дідик.

— Дідик! — суддя скрикнув. — Таж він не защо інше сидить, як саме за те, що комусь там складав поломані кості... Хоч би йому вільно було робити це, то він Янчикові не поміг би, бо його кара ще не скінчилася. Він вийде з арешту аж за тиждень. Чейже знаєте, що в місті є правдивий лікар, доктор Біржбавм. Ідіть до нього.

— Я вже був у нього, — Карабут збрехав. — Його нема вдома, бо поїхав до хорого на селю. Янчик дуже просить, щоби пан суддя дали йому на годиночку Дідика.

— Заждіть трохи, то доктор Бірнбавм надійде.

— Він приїде аж вночі, — Карабут брехав далі. — Так довго Янчик не видержить. З болю збожеволіє. Нога спухла як гора і заходить кровю. Потому й лікар не поможе. Кинеться ґанґрена і треба буде врізати цілу ногу. Також може прийти затроєння крови і певна смерть!.

— Чи ви знаєте, що арештанта не вільно випускати з арешту, поки не відсидить цілої кари? Наше право ще не знає урльопів для засуджених на арешт. Надобавок, я сам засудив його за виконування лікарської практики, до якої Дідик не має права. Чейже я не можу випускати його до такої роботи, за яку він засуджений на кару і за яку я сам засудив! Я мусів би знов засудити його. Тоді він мав би право спитати в суді: „Яким правом суд карає за роботу, до якої сам вислав мене?!

(Дальше буде).

Лекше є зробити майно, ніж його видати — твердив один, що фальшував гроші.

*

Найгарніша музика для жінок: останній крик моди.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. Місячний мітінґ Бр. св. О. Николая, від. 4. відбудеться у вівторок, 11. жовтня, в год. 7. ввечір, під ч. 264 Варен ул. Проситься довгуючих членів прийти на цей мітінґ і вирівняти свій довг. — Н. Пупчик, предс.; В. Черепака, кас.; В. Ґлива, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Місячні збори Тов. Вільних Козаків, від. 316., відбудуться в четвер, 13. жовтня, точно в годині 8. ввечір, в У. Н. Домі, 831 Джозеф ул. Проситься всіх членів конечно прийти на збори, бо є досить справ до порішення. Довгуючі члени зволять вирівняти свою залеглість, бо в противнім разі будуть суспендовані, щоб опісля не було нарікань на урядників. — В. Гурянський, секр.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ВІДКЛИК ДО ПУБЛИЧНОЇ ОПІНІЇ.

Католицькі єпископи Німеччини видали 19. серпня пастирський лист до своїх вірних, у котрім протестували проти політики німецького уряду супроти католицької церкви.

Недавно цей лист появився за їх старанням в американській католицькій, а потім нецерковній пресі. Зазначено було притому, що в цей спосіб католицькі церкви в Німеччині відкликаються до публичної опінії світу.

Нині часто говориться, що в теперішніх часах публична опінія нічого не значить. Одна з найстарших світових установ думає, видно, інакше.

ІНШІ ЧАСИ, ІНШІ ЗВИЧАЇ.

Коли чехословацька кріза була в найгіршому розгарі, на нюйорському Таймс Сквері появилася протинімецька демонстрація, котра домагалася „рішучих кроків" в європейській ситуації. В поході між іншими були демонстранти з газовими масками на голові, котрі несли таблиці з написами: „Сьогодня Прага. Завтра Ню Йорк".

Цікаві газетярі розвідали, що між демонстрантами за рішучі виступи були студенти, котрі лише пару літ тому складали так звану оксфордську присягу, що вони не підуть на жадну війну в світі.

За пару літ змінили погляди на справу, яку вони вважали основним питанням їх життя.

ЧИ МОЖЛИВІ РІШУЧІ КРОКИ?

В американських газетах європейські справи зійшли з першого місця, а це місце заняли багато важніші справи, що американцеві багато ближчі до серця, ніж усі справи світу.

Цею справою є велике питання, що нині стоїть перед цілою Америкою: Хто виграє цього року світову серію в „бейзбол"?

Добре намалював цю ситуацію один американський „картуніст": довкола стола сидять важні справи: світова дипльоматія, війна, політика, біржа. За дверми проходять грачі „світової серії". Американець встає від стола й, накладаючи капелюх на голову, каже: „Вибачте, панове, але я мушу вийти... на похорон своєї бабки".

ЖАЛЬ ЗА ВІЙНОЮ.

Одна американська фейлетоністка стрінула в день переговорів у Годесбурґу одну англійську письменницю, котрій було жаль, що вже не буде війни.

Коли американка питалася її, чому їй жаль, що не буде війни, англійка дала до зрозуміння, що ждала від війни заспокоєння своєї ненависти до Гітлера.

Американка дивується такому становищу: невже можливо, щоб люди так могли ненавидіти, щоб не оглядалися на те, скільки то людей згине від того, як вони будуть задоволювати своє ненависть до когось-там?

Не знаю, чи втрапила американка пальцем у самий сук справи. Чи не можливо, щоб англійкою керували зовсім інші мотиви, як ненависть до Гітлера? Чи не піддає, наприклад, одну з багатьох можливостей відома анекдота зо світової війни про дві старухи, що нарікали на війну? Говорила одна:

„Кажали, що прийдуть кожаки (козаки). І не прийшли".

„Так, так", хитала головою з пожалуванням друга й сказала свої жалі ще докладніше: „І кажали, що будуть нашилувати. І не нашилували".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПЕРЕХОДИМО В СТАДІЮ ЗРІЛОСТИ.

Коли приглянемось до життя чоловіка, то бачимо, що людина від часу свого уродження до часу свого повного розвитку переходить ріжні стадії. Відповідно до стадії, в якій знаходиться, відповідно до обставин серед яких живе, відповідно до сил, якими орудує, та здібностей, які посідає, людина реагує. І так ми знаємо, що вимоги малого немовлятка є дуже обмежені, бо коли його нагодувати та положити в теплих пеленках, воно буде спати сном блаженних, а на голод, студінь, чи які інші невигоди, ба навіть болі, воно реагує тільки плачем. Бо то є все, на що безпомічна дитина може здобутись.

Коли та дитина росте та нормально розвивається, то переходить у другу стадію. В тій другій стадії життєві вимоги не обмежуються вже до самого заспокоєння найконечніших життєвих потреб, але стають щораз більшими. Дитина зачинає говорити, ставати на власні ноги, ходити, а згодом бігати; хоче бавитися. В забаві стрічається з іншими дітьми, товаришами забави. Її реагування на ріжні потреби чи невдачі вже інакші, як було до цієї пори; бо коли дитина голодна, чи зимно їй, вона вже сама потрапить наїстися, чи приодітись; а коли її товариші забави роблять їй кривду, вона старається боронитись. Коли ж сама оборонитись не всилі, тоді взиває помочи інших товаришів забави, а коли й те не помагає, з плачем шукає помочи в родичів.

Скоро минає час і дитина входить у третю стадію свого розвитку, в стадію дорослої людини. І бачимо, що життя людини в тій третій стадії, в стадії зрілости, є знову відмінне від життя в першій, чи другій стадії, і стає більш скомпліковане. Тут вже не йде про само заспокоєння найконечніших життєвих потреб, ані про забаву. Тут уже йде про щось більше. Та людина бачить інших людей довкола себе і бачить, що ті люди займають певні становища, мають певні права, а рівночасно певні обовязки. І зроджується в тої людини бажання зажити, як інші люди, набути для себе такі самі права, як мають інші. Тому приймає обовязки, які йдуть укупі з тими правами, і стає творчою. Відповідно до своєї творчости, набуває, чи радше здобуває собі відповідні права серед суспільности.

Як людина, так і кожний нарід, а тимсамим і український нарід, мусів переходити подібні стадії в своїм існуванні.

Наш нарід перейшов уже першу стадію — немовлятського, себто стадію безвиразної маси. Перейшов і другу стадію — дитячої наївности, коли то з плачем та нарікаванням просив помочи в інших і надіявся, що „найясніший цісар", або „батюшка цар" усуне несправедливість, направить зло та приверне йому заграблені права.

Коли ті надії не сповнилися, мрії розвіялись і осталася тільки сіра правда, наш нарід вичитав на тій сірій правді слова, виписані вогнем та кровю, що свободи-волі випросити не можна, що її можна тільки силою здобути, а та сила лежить у мучності, в організації. І з тою хвилею вступив наш нарід на нову дорогу, увійшов у нову еру, еру організованости, в еру чину, в еру боротьби і, як пристало на великий, зрілий нарід, виповів боротьбу займанцям. Бореться і буде боротися так довго, доки не осягне того, що йому відповідно до прав Божих і людських належиться.

Наш загал на вільній землі Вашингтона зрозумів вагу теперішньої хвилі і тому прилучився до цієї боротьби; а найліпшим доказом цього зрозуміння є численні маніфестації, протести та грошева допомога на визвольну боротьбу. Рівночасно наш загал зрозумів, що для успішної боротьби треба конечно сконцентрувати свої сили, а таке сконцентрування є одиноко можливе при Народних Домах. І тому останніми часами видно невпинні старання в тім напрямку, які то старання завдяки моральній та матеріяльній допомозі наших Союзів уже в кількох місцевостях переведено в діло.

Українці в Нюарку й околиці зрозуміли, що й вони, будучи частиною українського народу, мусять прилучити і свої сили до тої боротьби. Вони зрозуміли, що на життя треба глядіти не очима нарікаючого жебрака, який сидить під церквою та чваниться своїми болячками, але очима здобуваючого вояка. Тому, захоплені ідеєю вільної України, оповиті Січовим прапором, вони, без ріжниці на свої релігійні принадлежности та політичні переконання, створили один фронт і вже не словами, а ділами постановили видвигнути українське імя перед форум американської суспільности.

І першим виразником такої спільної, обєднаної акції було набуття своєї власної домівки. Та домівка вимагала більшої перерібки, яку завдяки невсипущій праці та щедрим даткам нашого загалу вже почасті переведено. Долішня частина вже майже на укінченні, а фронтова кімната виконана прекрасно, і вже в короткім часі буде віддана для вжитку нашого загалу. Коли решта будинку буде так гарно, так модерно виконана, то українці в Нюарку матимуть чим похвалитися і направду могтимуть собі сказати, що доконали великого діла, а наша молодь не мусітиме тинятися по пивницях та чужих кутах і винародовлюватись, але буде мати свій власний захист, де могтиме працювати для добра свого народу.

Адвокат В. Кузьма,
Нюарк, Н. Дж.

МАТИ ПРЕЗИДЕНТА БАБКОЮ.

Мати президента Рузвелта відвідує свою дочку, замужню за теперішнім накладцем Бетінгером у Сієтлі, котра недавно породила дитину.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

35-літний ювилей 104 відділу У. Н. Союзу.

Дня 4 вересня ц. р. братство св. Миколая, від. 104 У. Н. Союзу, святкувало 35-літній ювилей свого існування. Предсідник братства, М. Вітів, відкрив ювилей і привитав усіх членів цього братства та урядників і гостей. О. парох І. Шуховський відкрив це свято молитвою, а хор „Боян" під проводом свого вчителя, С. Грабара, відспівав „Отченаш" і гимн У. Н. Союзу.

По скромній перекусці предсідник цього братства покликав як першого бесідника о. І. Шуховського. Другим бесідником був головний радний І. Ваверчак, який представив ціль заложення згаданого братства. Далі відділовий секретар, Г. Мисак, здав звіт з діловодства братства з 35 років його існування. Від 1903 року, себто від заложення братства, всього приходу було $89,774.51. З того виплачено У. Н. Союзові за старших членів і дітей $65,113.91. Запомог хорим братство виплатило $13,260. До краю на ріжні народні потреби вислано $2,150. На ріжні цілі тут в Америці — $3,450. Виплачено урядникам братства $3,-241.66. Разом усього розходу за 35 років було $87,215.57. Готівки з днем 30 червня ц. р. лишається в касі $2,558.94. Інвентар братський $250. Разом $2,808.94.

Членів померло за той час 51. Ті члени були обезпечені в У. Н. Союзі на $41,100. А вони за свого життя вплатили місячними вкладками до посмертного фонду У. Н. С. $5,456.65. Крім того 42 члени дістали від У. Н. Союзу запомогу у висоті $3,510. Усіх членів у братстві нині є: старших 126, дітей 28. Ті члени є обезпечені в У. Н. Союзі на $109.750.

По скінченні звіту секретаря покликано до слова головного фінансового секретаря-касіра У. Н. Союзу, Р. Слободяна, який представляв присутним, що вони повинні вписувати якнайбільше своїх дітей до У. Н. Союзу. Потім предсідник покликав до слова усіх заступників братств і сестрицтв та товариств. Від парохії — М. Чумар; від. 155 в. У. Н. Союзу — А. Яричевський і В. Дригинич; від „Провидіння" — П. Щуцький; Братство церковне—І. Гелета;Ситизен Клоб — І Ходань; Сестрицтво — А. Романець; Жіноча Громада — О. Кордяк. Забирали також голос деякі присутні гості: пані Жилка, Гладич, Й. Кожушко, С. Кання. По скінченні всіх промов предсідник подякував усім бесідникам, а також хорові „Боян" і всім гостям за участь. Подякував теж усім членицям, що не жалували свого труду і все як слід приготували. Молитвою і співом хору „Боян" „Ще не смерла Україна" закінчено цей ювилей і зачався баль, що тревав до пізної ночи.

М. Вітів, предс.; **С. Мисак**, секр.; **І. Ворона**, касієр.

ЯК ПОВСТАВАЛА МОСКВОФІЛЬСЬКА ПАРТІЯ У ГАЛИЧИНІ

Причини еміграції галичан на Холмщину 1865—1867 р.

(5)

З Галичини тогож року прислали Лебединцеву галицькі проповіді для уніятів, та лише один священик узяв їх; інші не хотіли.

21. липня 1866 р. приїхав у Холм один учитель-галичанин. В Австрії після битви під Садовою було велике пригноблення, тому 22. липня 1866 р. писав Лебединців: „В Австрії страшенна паніка. Тільки від Росії сподіються рятунку і німці і навіть поляки. Сердяться навіть, що Росія не йде на поміч. Галичани у сні бачать себе вже під Росією". Справа спроваджування галичан у Холмщину поступала жваво вперед завдяки енергії Лебединцева. Він писав 14. липня 1866 р.: „Підчас мого побуту у Львові, як я вже давно писав Вам, до мене зголосилося більше як 200 молодих галичан. Проситься на ріжні місця, м. і. до університетів і російських академій. Царські стипендії вже дають змогу вчитися тим, що шукають світської освіти, але ті, що бажають духовної освіти в Росії, покищо не мають до того змоги. Прошу розповісти це митрополитові (Арсенієві), чи не вистаравсбй він у св. Синоду, хоч 5—10 стипендій для галичан. Ця справа, сама по собі мала, може мати дуже важні наслідки. Молоді галичани, діставши освіту в колисці православія, понеслиб по Галичині вірні вістки про православіє і симпатії для нього. Що після того буде, воля Божа, та це наш обовязок. Про сербів, болгар і ін., себто про прийняття їх у київську академію, пишуть звичайно їх митрополити до Синоду; одначе від Литвиновича того годі сподіватися, хоч це не значить щоб Литвинович хотів противитися такій справі".

Лебединців дуже заходився, щоб справи не зволікати, і радив тим, яких прийнялиб до російської духовної семинарії, давати запомоги на дорогу 75 — 100 рублів.

По таких заходах ріжні галичани почали справді зголошуватися від літа 1866 р. Було то саме після нещасливої для Австрії битви під Садовою, де прусаки розбили австрійців. Голову підняли мадяри та поляки, заносилося на зміну політичної системи, з якої українці не могли надіятися добра. В пресі всієї Австрії та в заграничній пішла полеміка з причини заяви газети „Слово" (ч. 59), що „Русь Галицька, Угорська, Кієвска, Московска (?) Тобольска (!) і пр. під взглядом етнографіческим, историческим, лексикальним, обрядом єсть одна і тая же самая Русь мимо того, що в Галичині она вірно предана своєму возлюбленному Монарху і Єго світлой династії, а там за границею она тоже предана свому монарху і своєй династії. Ми не рутени з 1848 року, ми настоящії русскії!"

Небавом після тієї заяви Б. Дідицький видав дивоглядну брошуру: „Въ одинъ часъ (себто за одну годину) научиться Малорусину по великорусски". Брошура вийшла як додаток до газети „Слово" і редакція від себе впевняла, що „почтенні родимці переконаються самі, чи справді можна навчитися за годину російської мови". Дідицький післав цю брошуру і Лебединцеву на доказ, як його партія розвивається... Лебединців згадує про це в листі з 22. листопаду 1866 року: „Як далеко зайшли тепер галичани, побачите м. і. з брошури Дідицького, якої він прислав мені 19 примирників". У тім же листі Лебединців пише: „Чували Ви, що галичани посилали адрес наслідника (російського престола) у день вінчання? Не знаю, як це приймили у нас і в Галичині — німці та поляки".

Вкінці о. Наумович 27. грудня 1866 р. проголосив єдність українців із росіянами. „Приймаючи книжну великоруську мову, ми лише відбираємо собі нашу власність". Так скоро розвивалося „переконання" москвофілів 1866 р. і рівночасно виїздили галичани у Холмщину. На цю еміграцію звернули увагу поляки та австрійський уряд.

(Дальше буде).

Тяжка справа.

— Колиб я міг говорити з паном директором?

— Ой, то дуже тяжка справа, бо перед 12. год. директор дуже рідко приходить до бюра, а по 12. год. зараз виходить.

На годині зоольоґії.

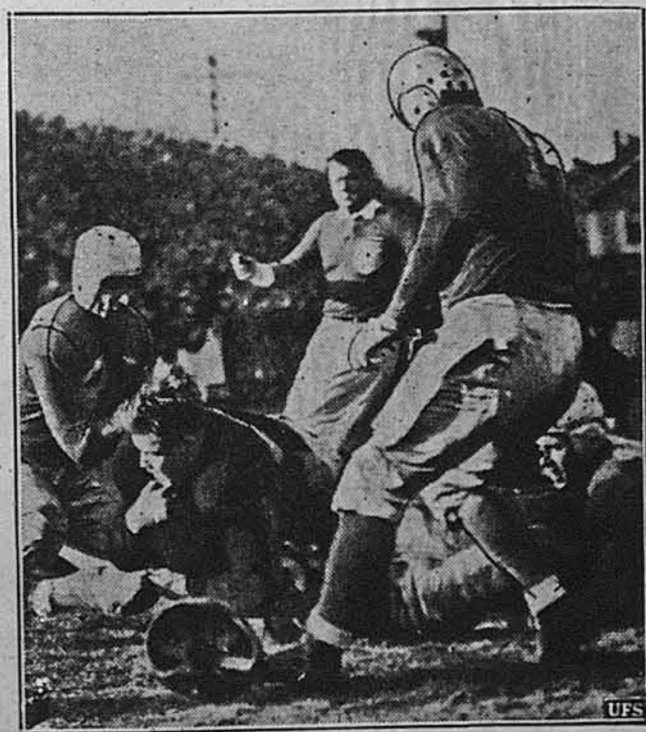
Учитель: Скажи мені, Івасю, де можна побачити мамута?

Івась: У мене вдома.

Учитель: Як то?

Івась: Так! Моя мама все, показуючи на тата, каже: Ходіть но, людоньки, та подивіться на того мамута.

ПОПУЛЯРНА В АМЕРИЦІ ВІЙНА.

Цими днями американці не читають про ніщо так багато, як про „бейзбол" і „футбол". На світлині боротьба між двома професійними дружинами в „футбол".

ШІКАГОВСЬКА ХРОНІКА

Подає Степан Куропась.

Спортова дивізія У. Н. Союзу відновила свою діяльність. Вибрано новий уряд, до якого ввійшли: Іван Когут, голова; Мілдред Козак, секретарка; гол. радний Тарас Шпікула, касієр. На зборах, що відбулися в понеділок, 19. вересня, заявили оба уступаючі урядники секції, Осип Притула і Михайло Козак, що будуть і далі помагати розвоєві спорту серед Союзової молоді, а уступають з уряду тому, що ходять вечорами до школи. На зборах були репрезентовані молодечі відділи У. Н. Союзу 22 і 393. Новий уряд постановив почати вже тепер акцію щодо зааранжування змагань кошикових дружин, які малиб відбутися підчас засідання головного уряду У. Н. С. в Шікаго в березні 1939 р. Участь у тих змаганнях мають узяти Союзові дружини зо стейтів Огайо, Мішіген, Мізурі й Ілинойс.

Вмерла Анна Попадюк, невтомна робітниця серед українського загалу нашого міста. Челениця багатьох жіночих організацій, У. Н. Союзу, УЧХ-ОДВУ. Покійна радо віддавала свій час і знання для народніх справ. За останніх 10 років, відколи я її знав, вона все була занята ріжними збірками на народні цілі, уладжуванням імпрез і т. п. Була дуже точна і все приходила на збори товариств, яких була членицею. В розгарі свого трудящого життя розпрощалася покійна зо світом, підкошена страшною недугою: пістряком: Похорон відбувся у вівторок, 20. вересня, при величезному здвизі народу. Такого великого українського похорону не бачило наше місто ще від часу похорону бл. п. д-ра В. Сіменовича.

Українська Громада в Гарвей, Ілл., приходить поволі, але певно, до переконання, що до довершення великих діл треба не лише великих, але й малих людей. Громада купила власний Народній Дім за почином місцевого 335-го відділу У. Н. Союзу. Здавалося, що своя власна хата збере розпорошених українців цієї околиці і створить з них одно тіло. Та на зборах, які відбулися з кінцем серпня, а на які дописувач разом з гр. Грицем Семочком вибрався, довідалися ми, що „не все золото, що світиться". Дім добрий, статут добрий, говорили присутні, та нам не подобається назва дому. Якаж назва має бути? — питався голова зборів, п. Кухарський. Одні хотіли назвати дім „святинею", бо це тепер в моді, інші „народнім домом", ще інші „громадянським домом". Остаточно по вияснені справи п. Семочком і дописувачем, що не в назві справа, а в діяльності громади, присутні рішили одноголосно подати собі руку на знак згоди і назвати дім назвою „Українсько - Американський Народній Дім". Від того часу згода панує в Гарвей...

Жіночі організації нашочо міста рішили влаштувати концерт в честь Лесі Українки, а чистий дохід з нього призначити на викуп дому поетки. В середу, 21. вересня, врадили так репрезентанти сестрицтва Пресв. Богородиці, 125 відділу У. Н. Союзу, і жіночих відділів У. Н. Союзу 33 і 216, разом з делегатами від відділу УЧХ-ОДВУ з Парку Генсон, Дочок України, відділу УЧХ - ОДВУ, Запомогового Товариства Українських Жінок, Союзу Українок і Товариства Молодих Жінок.

Чехословацька маніфестація відбулася в нас у неділю, 25. вересня, в Шікаго Стедіюм. Участь у маніфестації, що відбулася заходом Чеської Народньої Ради, взяло 65 тисяч людей, переважно чеського, словацького і комуністичного походження. В поході виднілм народні чехословацькі і червоні прапори. Маніфестація була підготовлена добре, і то за три дні. Головним промовцем маніфестації був міський суддя Ґуткнехт, німець судетського походження, який заявив, що з упадком чи розбором Чехословаччини потерпить значно світова цивілізація. Загалом, хоч були тисячі народу, маніфестація відбулася в пригніченому настрою. На того роду маніфестації звичайно приходить дуже багато телеґрам від визначних людей світу до президента Америки включно. Цим разом цього не було. Запрошені репрезентанти держав, крім литовського, теж не явились на трибуні маніфестаційного віча.

—o—

„Шікаґовська хроніка", на думку дописувача, має бути правдивим відбитком українського народнього життя. Без ріжниці на політичні чи релігійні переконання місцевих українських організацій чи поодиноких осіб, дописувач має тверду волю і бажання обхопити все наше життя в правдивому світлі, всеодно, чи воно ясне, чи темне. Щоб цього доконати, дописувач звертається отсим до всіх наших організацій і поодиноких осіб, що беруть якунебудь участь в організаційному житті українського Шікаґа, щоби повідомляли його про свою діяльність. Часом дописувачеві не можливо бути на всіх наших імпрезах, тому прошу його про перебіг таких імпрез правдиво інформувати телефонічно або листовно. „Шікаґовська хроніка" в першу чергу реєструє діяльність відділів Українського Народного Союзу та союзового життя взагалі, а щойно потім і інші прояви українського і чужонародного життя та інші важніші події з Шікаґо й околиці. Писати на адресу: 4041 W. KAMERBURG AVE. Phone: Spaulding 4850.

UFS

НЕ НА ФІЛЬМІ, А НА ЯВІ.

З Голівуду доносять про романс фільмового актора Роналда Колмена, відомого героя романтичних фільм. Цим разом романс не на фільмі, а на яві: він оженився з фільмовою зіркою Менітою Гюм, що подібно як Колмен приїхала з Анґлії й виступала тут у ріжних фільмових ролях.

ВІДОЗВА
ДО ВИХОДЦІВ З РАДЕХІВЩИНИ.

Цими днями Комітет Радехівщини в Америці дістав від управи кружка Рідної Школи в Радехові ось-такий лист:

„Від управи школи повідомляю отсим, що вислані Вами гроші на Рідну Школу в Радехові, в сумі 526 злотих, на мої руки я одержав 22-го серпня ц. р. та передав їх голові кружка Рідної Школи, о. Зінкевичеві.

„В імені цілої школи і всього громадянства Радехівщини складаю Вам щиру подяку. Своєю щедрою жертвою Ви врятували кружок з дуже тяжкого положення. Справа малася так: Як Вам відомо, школа міститься в будинку Народнього Дому від початку свого існування до сьогодні, себто вже 11 літ. Впродовж того часу кружок зо своїх скупих приходів не міг вплачувати належної квоти за чинш, а Народній Банк, який є співвласником дому із філією „Просвіти", не може відписати всіх довгів, хоч частину вже відписав, бо кріза в 1930 році сильно підкопала його матеріяльну силу. Він зажадав вирівняння довгу за минулий рік, як також бодай частину давнішого довгу, бо мусів вложити дуже багато в перебудову, а також в огорожу та віднову будинку в звязку з розпорядком міністерства про естетичний вигляд міст. А коли кружок не вирівняє бодай частини того довгу, то банк буде змушений замкнути для школи кімнати і винайняти їх комусь іншому.

„Кружок, узнаючи претенсії банку правильними, знайшовсь у невідрадному положенні, бо не мав джерела, з якого міг би взяти потрібну суму, щоб не переривати, а зглядно не утруднювати розпочаття зближаючогося шкільного року. І отсе Ви саме впору вибавили його з того тяжкого положення, а школі відкрили двері на черговий шкільний рік. Знаючи, скільки труду треба вложити в підготову таких збірок, які Ви перевели, ми тимбільше оцінюємо Вашу жертву.

„Ще раз складаю щиру подяку всім, що доложили труду і грошей до тієї збірки. Імена їх усіх будуть вписані в хроніку школи, що стане історією розвою шкільництва Рідної Школи взагалі, а Радехівщини зокрема.

„З глибокою пошаною, **Микола Нападій,** управитель школи".

За тутешній комітет: **Марія Шевчук, Софія Шкраба, Анна Древніцька.**

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ.

(29)

Коли Марія, Тарзан і Джеф прийшли до табору, Боб Мейсон, наречений Марії, приняв їх усіх з великою радістю. Головно він висказував велику подяку Тарзанові, коли Марія розказала йому, як Тарзан урятував їй життя. А коли вона заявила, що Тарзан знає, де знаходиться її батько, Боб відразу згодився, щоб Тарзан станув на чолі цілої валки.

Тарзан приняв провід. Джеф мовчки скреготав зубами, бо це йому припоручили були провадити валку крізь африканські пущі. А він виробив собі скритий плян провадити їх усіх по пущі якнайдовше, аж доки йому не вдасться здобути для себе Марії. Він готов був зробити найбільший злочин, щоб те осягнути. Тепер той білий „дикун" попсував його пляни.

Його лють відбивалася на його обличчі. Очі змаліли, а на чолі виступили зловіщі морщини. Але він покищо скривав бурю, що клекотіла в його чорній серці. Всежтаки він тихцем постановляв поборюти і ті перешкоди. „Ще ніхто в житті не вспів помішати моїх плянів. А ті, що хотіли це зробити, пішли в землю", думав він собі.

Наступного дня цілий гурт під проводом Тарзана пустився в дорогу. Боб і Марія були в надзвичайно гарному настрою. Отсе сповнювалися їх пляни відшукати батька. А потім вони вернуться скоро до дому і поберуться. Вони вже навіть робили пляни про своє будуче життя. Та до того ще було далеко і багато перешкод лежало на шляху до їх успіху.

Copr. 1938, Edgar Rice Burroughs, Inc.—Tm. Reg. U. S. Pat. Off. Distributed by UNITED FEATURE SYNDICATE, Inc.